

Sławomir Koziej
Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce

(Nie)wiedza rodziców gimnazjalistów na temat zagrożeń internetowych

ABSTRAKT

W artykule omówiono wyniki badań przeprowadzonych w 2014 roku wśród uczniów kieleckich gimnazjów i ich rodziców. Dotyczyły one wiedzy rodziców na temat zagrożeń internetowych, z jakimi mogą się zetknąć ich dzieci oraz opinii dzieci na temat tych zagrożeń. Analizy przeprowadzono w odniesieniu do trzech wybranych zagrożeń dotyczących cyberprzemocy, a mianowicie: tzw. hejtingu, sekstingu oraz cyberstalkingu. Celem badań było też porównanie wiedzy rodziców o poziomie zagrożeń internetowych dotyczących ich dzieci, z poziomem tych zagrożeń zadeklarowanym przez dzieci.

Wyniki przeprowadzonych badań wyraźnie wskazują na duże rozpiętości pomiędzy wiedzą rodziców a deklaracjami badanych uczniów. Świadczy to o niskiej wiedzy rodziców o kontaktach ich dzieci z zagrożeniami internetowymi i wyraźnie wskazuje na konieczność większego zainteresowania się tym, co robią dzieci, gdy przenoszą się do wirtualnej rzeczywistości.

SŁOWA KLUCZOWE: Internet, zagrożenia, gimnazjum, cyberprzemoc, hejting, seksting, cyberstalking

Problem agresji wśród dzieci i młodzieży stał się w ostatnich latach bardzo poważnym problemem społecznym. Szybki rozwój technologii informacyjnej i intensywne korzystanie przez młodych ludzi z narzędzi elektronicznej komunikacji zjawisko to dodatkowo potęguje. Oprócz tradycyjnych, znanych od lat, rodzajów przemocy pojawiły się nowe, oparte na wykorzystywaniu komputerów, Internetu czy telefonów komórkowych. Z przeprowadzonych w ostatnich latach badań wynika, że z cyberprzemocą w różnych jej postaciach spotyka się dziś prawie każdy nastolatek, a wielu młodych ludzi jest jej sprawcami. Badania takie prowadzone były między innymi przez: Łukasza Wojtasika w 2004 i 2006 roku¹, Jacka Pyżalskiego w 2010 roku², Lucynę Kirwil w 2011 roku³, Joannę Włodarczyk w 2011 i 2012 roku⁴ oraz przez Ośrodek

¹ Ł. Wojtasik, *Sieciowe zagrożenia*, „Niebieska Linia”, 2006, nr 1/42.

² J. Pyżalski, *Polscy nauczyciele i uczniowie a agresja elektroniczna – zarys teoretyczny i najnowsze wyniki badań*, [w:] *Człowiek i uzależnienia*, red. M. Jędrzejko, D. Sarzała Pułtusk (red.), Warszawa 2010.

³ L. Kirwil, *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo - część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9-16 lat i ich rodziców*, Warszawa 2011.

⁴ J. Włodarczyk, *Zagrożenia związane z korzystaniem z internetu przez młodzież. Wyniki badania EU NET ADB*, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, 2013, nr 12(1), s. 49–68.

Badania Opinii Publicznej TNS w 2013 roku⁵. Oprócz wysokiego odsetka dzieci i młodzieży stykających się z cyberprzemocą, niepokojącym faktem jest jednocześnie to, jak niska jest wiedza rodziców na temat tego, co spotyka ich dzieci w trakcie wkraczania do wirtualnej rzeczywistości. Problem niskiej świadomości opiekunów został uwidoczniiony w trakcie badań przeprowadzonych w latach 2004 i 2006 przez Łukasza Wojtasika z Fundacji Dzieci Niczyje. Dotyczyły one przede wszystkim poznania sposobów korzystania przez dzieci i młodzież z Internetu, ustalenia poziomu świadomości młodych internautów w zakresie zagrożeń związanych z siecią oraz zbadania skali ryzykownych doświadczeń i zachowań młodych internautów. Podstawową grupę respondentów stanowili internauci w wieku od 12 do 17 lat (N=1779). W celu zestawienia informacji uzyskanych od dzieci ze stanem wiedzy ich opiekunów, część pytań zadano rodzicom dzieci (N=204). Wyniki badań wykazały bardzo dużą rozbieżność pomiędzy odsetkami dzieci, które zetknęły się z określonymi zagrożeniami w sieci, a odsetkami rodziców świadomych tego, że zagrożenia te dotyczą ich dzieci. Wyniki tych badań stanowiły bezpośrednią inspirację do podjęcia kolejnych, które zostały przedstawione w niniejszym materiale w wyborze.

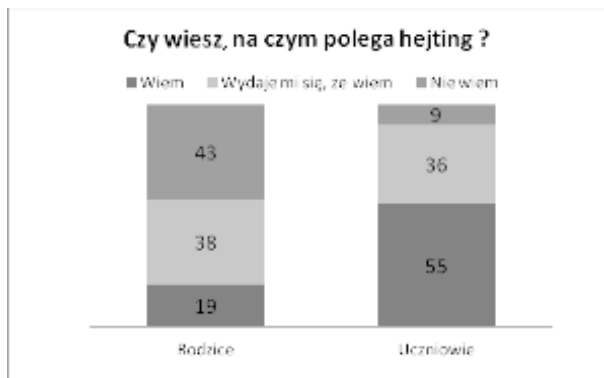
Badania dotyczące wiedzy rodziców na temat zagrożeń internetowych, z jakimi mogą się zetknąć ich dzieci, zostały przeprowadzone w 2014 roku w 6 gimnazjach zlokalizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego. Objęto nimi 436 uczniów oraz ich rodziców lub opiekunów. Przeprowadzono je w dwóch etapach, równoległe wśród uczniów i ich rodziców. Badanych poproszono o wypełnienie 2 kwestionariuszy ankiet. W pierwszym etapie gromadzono informacje o wiedzy badanych na temat zjawisk i rozumienia terminów (np. *hejting*, *seksting*). Przed rozpoczęciem drugiego etapu badań braki w tej wiedzy (zarówno rodziców, jak i dzieci) zostały uzupełnione poprzez wyjaśnienie terminów i charakterystykę zagrożeń. Celem drugiego etapu badań było porównanie wiedzy rodziców o poziomie zagrożeń internetowych dotyczących ich dzieci z poziomem tych zagrożeń zadeklarowanym przez dzieci.

W zaprezentowanym materiale omówiono częściowo wyniki badań w odniesieniu do trzech wybranych zagrożeń, a mianowicie: *hejtingu*, *sekstingu* oraz *cyberstalkingu*.

Hejting to zjawisko w sieci, które polega na wyrażaniu nienawiści do wszystkiego, co tam się pojawia. Najczęściej są to negatywne komentarze, bez merytorycznego uzasadnienia. Kierowane są wobec autorów tekstów, filmów, fotografii, komentarzy. Dotyczą także osób prezentowanych w tych tekstach i obrazach, a także firm i przedmiotów. Niektórzy *hejterzy* nienawidzą po prostu wszystkiego.

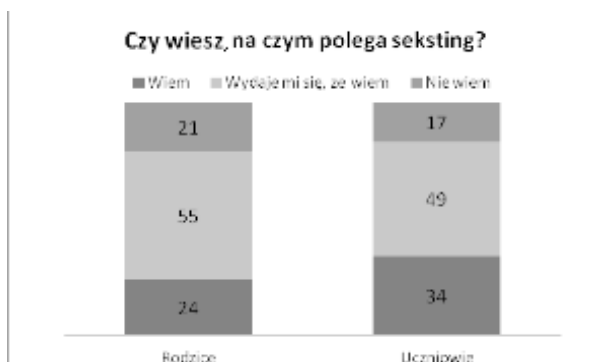
---

⁵ *Bezpieczeństwo dzieci w internecie. Raport z badań jakościowych i ilościowych*, Warszawa 2013, http://www.panoptykon.org/files/bezpieczenstwo_dzieci_w_internecie_2013.pdf, (20.10.2014).

Ryc. 1. Znajomość przez uczniów i rodziców pojęcia *hejting*

Zjawisko nie jest powszechnie znane wśród rodziców badanych uczniów. Zaledwie co piąty ankietowany odpowiedział, że wie, na czym ono polega, a co trzeci, że domyśla się, czym przejawia się to zagrożenie internetowe. Zdecydowanie większą wiedzę w tym zakresie posiadają uczniowie, którzy w ponad połowie zadeklarowali znajomość pojęcia.

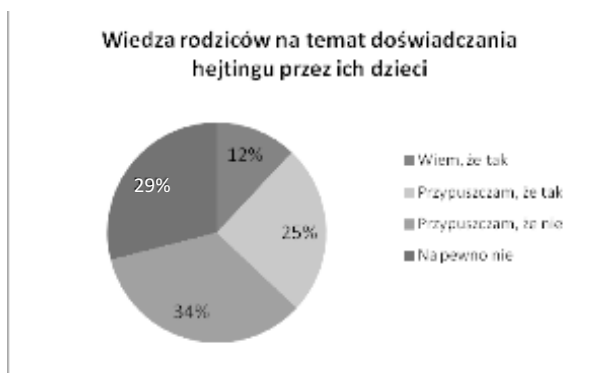
Ryc. 2. Znajomość przez uczniów i rodziców pojęcia *seksting*

Kolejnym pojęciem, o znajomość którego zapytani zostali badani, był *seksting*. Jest to zjawisko polegające na przesyłaniu przy użyciu telefonów komórkowych i Internetu zdjęć i filmów przedstawiających nagie lub prawie nagie osoby, często w intymnych sytuacjach. Pojęcie to jest bardziej znane niż *hejting* zarówno przez rodziców, jak też przez ich dzieci. Wynika to z pewnością z większej znajomości słowa *seks* i łączenia go z charakterem tego rodzaju zagrożenia internetowego. Jednak ponad połowa rodziców (55%) oraz blisko połowa (49%) uczniów nie jest do końca pewna swej wiedzy o charakterze zjawiska, często utożsamiając je z przeglądaniem pornograficznych stron internetowych czy też uwodzeniem w sieci.

Ryc. 3. Znajomość przez uczniów i rodziców pojęcia *cyberstalking*

Najmniej znane, zarówno przez rodziców, jak i przez uczniów, okazało się pojęcie *cyberstalkingu*. Określane jest ono jako śledzenie elektroniczne innej osoby i natrętne przesyłanie jej niechcianych komunikatów. Często agresja taka może dotyczyć osób, które wcześniej były w bliskiej relacji, np. byłego chłopaka lub dziewczyny. Brak wiedzy na temat tego pojęcia zadeklarowało aż 57 % rodziców i 62 % uczniów (ryc.3).

Ryc. 4. Wiedza rodziców na temat doświadczania *hejtingu* przez ich dzieci

Rodzice badanych gimnazjalistów w większości uważają, że ich dzieci nie zetknęły się w trakcie korzystania z Internetu ze zjawiskiem *hejtingu*. Pewność taką deklaruje prawie co trzeci badany, a drugie tyle jest przekonanych, że raczej nie miało to miejsca (ryc.4). Przekonanie rodziców o małej powszechności zjawiska nie odpowiada deklaracjom dzieci, których blisko 80 % doświadczyło problemu nienawiści w sieci.

Ryc. 5. Wiedza rodziców na temat sprawstwa *hejtingu* przez ich dzieci

Rodzice badanych uczniów, o ile jeszcze dopuszczają do siebie fakt doświadczania przez ich dzieci ataków *hejtingu* w sieci, nie wyobrażają sobie, że to ich dzieci mogą być osobami siejącymi nienawiść w wirtualnym świecie. Tylko 3% z nich zadeklarowało, że wiedzą o tym. Zdecydowana większość rodziców – ponad 80 % sądzi, że ich dzieci, korzystając z mediów elektronicznych, przestrzegają ogólnie przyjętych zasad współżycia społecznego (ryc.5). Chyba nie całkiem zdają sobie sprawę z tego, że to, co w ich odczuciu może być odebrane jako działanie krzywdzące drugą osobę (np. użycie obraźliwych słów, wyzywanie, używanie wulgarnego słownictwa), w dyskusjach młodych ludzi powszechnie i w opinii niektórych z nich staje się normą. Świadczyć o tym mogą odpowiedzi badanych gimnazjalistów, którzy zadeklarowali w 76 %, że zdarzyło im się być sprawcą nienawistnych wpisów. W tej grupie 5% badanych przyznało, że robiło to wielokrotnie.

Ryc. 6. Wiedza rodziców na temat doświadczania *seksingu* przez ich dzieci

Wiedza rodziców na temat doświadczania *seksingu* przez ich dzieci także pozostawia wiele do życzenia. Sam termin zbudowany na słowie *seks* budzi w nich lęk i przekonanie, że sprawy seksu nie mogą dotyczyć ich własnych dzieci. Zaledwie co dziesiąty badany opiekun zadeklarował, że córka lub syn otrzymał przynajmniej raz

e-mailem lub SMS-em materiał zawierający 'nieprzyzwoite' treści (ryc.6). Tymczasem z odpowiedzi udzielonych przez badanych gimnazjalistów wynika, że ze sekstingiem zetknęło się ich 4 razy więcej. Otrzymywanie zdjęć z roznegliżowanymi osobami lub wręcz pornograficznych dotyczy w takim razie blisko połowy młodych ludzi, a samo zjawisko w ostatnim czasie stało się bardzo popularne, niestety także w tej grupie wiekowej.

Ryc. 7. Wiedza rodziców na temat sprawstwa *seksingu* przez ich dzieci

Odpowiadając na kolejne pytanie ankiety, rodzice udzielili informacji na temat wiedzy dotyczącej przesyłania przez ich dzieci do innych osób materiałów zawierających treści erotyczne. Zdecydowana większość przekonana jest, że ich dzieci takich działań nie wykonują, a ponad połowa (55%) jest tego pewna (ryc.7). Optymizmu rodziców nie potwierdzają niestety badani uczniowie, których aż 28 % stwierdziło, że przynajmniej raz zdarzyło im się przesłać e-mailem lub SMS - em do koleżanek lub kolegów materiał zawierający treści o charakterze erotycznym. Najczęściej były to zdjęcia nieznanymi osobami (lub znanymi, ale tylko z mediów), rzadko osób z bezpośredniego otoczenia ucznia, a najrzadziej przedstawiające siebie samego.

Ryc. 8. Wiedza rodziców na temat doświadczania *cyberstalkingu* przez ich dzieci

Przeprowadzone badania potwierdziły także niską wiedzę rodziców na temat doświadczania przez ich dzieci zjawiska *cyberstalkingu*. Zdecydowana większość, tj. 88 % respondentów uważa, że ich podopieczni nie mają problemów związanych z tym rodzajem cyberprzemocy. Natomiast odsetek uczniów, którzy zadeklarowali zetknięcie się ze zjawiskiem, wynosi 27 %.

Ryc. 9. Wiedza rodziców na temat sprawstwa *cyberstalkingu* przez ich dzieci

Badani rodzice są przekonani o tym, że ich dzieci nie są (57%) lub prawdopodobnie nie są (37%) osobami, które są sprawcami *cyberstalkingu* (ryc.9). Znikomy odsetek dorosłych ma wiedzę o tym, że syn lub córka może prześladować kogoś zasypując go niechcianymi i niemiłymi SMS-ami lub e-mailami. Takich uczniów jest jednak 15 % i jest to odsetek dość wysoki, zważywszy na wiek, w jakim są gimnazjaliści oraz fakt, że *cyberstalking* często związany jest z niespełnioną miłością i wykorzystywany jako sposób zemsty dokonywanej przez stronę porzuconą.

Ryc. 10. Świadomość rodziców a deklaracje dzieci na temat zagrożeń, z którymi spotykają się w Internecie

Wyniki przeprowadzonych badań w zakresie trzech rozpatrywanych zagrożeń internetowych wyraźnie wskazują na duże rozpiętości pomiędzy wiedzą rodziców

na temat kontaktu ich dzieci z tymi zagrożeniami, a deklaracjami badanych uczniów odnośnie do doświadczania i bycia sprawcą tych zagrożeń. Rozpiętość ta jest bardzo duża – największa dla kategorii „hejting sprawstwo”, gdzie osiągnęła aż 58 punktów procentowych, najmniejsza dla kategorii „cyberstalking sprawstwo” wynosząc 9 punktów procentowych. Świadczy to o niskiej wiedzy rodziców o rzeczywistym poziomie kontaktów ich dzieci z zagrożeniami internetowymi i wyraźnie wskazuje na konieczność większego zainteresowania się tym, co robią ich podopieczni, gdy przebywają w wirtualnej rzeczywistości.

Przeprowadzone badania pozwalają na sprecyzowanie następujących wniosków:

- Rodzice są świadomi zagrożeń, z jakimi mogą zetknąć się ich dzieci w Internecie.
- Uczniowie posiadają większą wiedzę na temat zagrożeń, z jakimi mogą zetknąć się w Internecie, niż ich rodzice.
- Rodzice nie wiedzą, co ich dzieci robią w Internecie.
- Rodzice, choć są świadomi zagrożeń, nie wiedzą, że dotyczą one także ich dzieci.
- Rodzice nie dopuszczają do siebie myśli, że ich dzieci mogą być sprawcami niebezpiecznych zachowań w sieci.

(Un)awareness of Internet threats among parents of secondary school children

Summary

The article discusses the results of the research carried out in 2014 among the students from the selected secondary schools in Kielce and their parents. The research concerned the awareness of the students' parents in regard to cyber threats which their children may encounter. The analyses that were carried out focused upon three selected threats: hating, sexting and cyberstalking. One of the purposes of the studies was also to make a comparison between the parents' awareness about level of the risk concerning cyber threats and the level of the risk declared by the students themselves. The obtained results of the research have revealed clear discrepancies between the parents' awareness and the declarations of their children thus not only being an evidence of low awareness among the parents about the real level of cyber threats which their children encounter, but also revealing an urgent necessity of enhanced parental attention on what their children do while being in the virtual world.

Key words: Internet, threats, secondary school, cyberbullying, hating, sexting, cyber-stalking